TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2010. gada 9. septembrī*

Lieta C-64/08

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Landesgericht Linz* (Austrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2008. gada 23. janvārī un kas Tiesā reģistrēts 2008. gada 19. februārī, krimināprocesā pret

Ernst Engelmann.

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], tiesneši K. Toadere [*C. Toader*], K. Šīmans [*K. Schiemann*] (referents), P. Kūris [*P. Kūris*] un L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*],

ģenerāladvokāts J. Mazaks [*J. Mazák*],
sekretārs K. Malaceks [*K. Malacek*], administrators,

* Tiesvedības valoda — vācu.

ņemot vērā rakstveida procesu un pēc 2010. gada 14. janvāra tiesas sēdes,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— E. Engelmana [*E. Engelmann*] vārdā — P. Rūts [*P. Ruth*] un T. Taloss [*T. Talos*], *Rechtsanwälte*, kā arī A. Štadlers [*A. Stadler*],

— Austrijas valdības vārdā — K. Pezendorfere [*C. Pesendorfer*], pārstāve,

— Beļģijas valdības vārdā — L. van den Bruka [*L. Van den Broeck*], pārstāve, kurai palīdz P. Vlāminks [*P. Vlaemminck*] un A. Ibērs [*A. Hubert*], *advocaten*,

— Grieķijas valdības vārdā — A. Samoni-Randu [*A. Samoni-Rantou*], M. Tasopulu [*M. Tassopoulou*], O. Pacopulu [*O. Patsopoulou*] un E. M. Mamuna [*E.-M. Mamouna*], pārstāvji,

— Spānijas valdības vārdā — F. Diess Moreno [*F. Díez Moreno*], pārstāvis,

— Portugāles valdības vārdā — L. Inešs Fernandišs [*L. Inez Fernandes*] un P. Mateušs Kalado [*P. Mateus Calado*], kā arī A. Baruša [*A. Barros*], pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā — P. Dejmeka [*P. Dejmek*], pēc tam — E. Traversa [*E. Traversa*] un H. Krēmers [*H. Krämer*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2010. gada 23. februāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par EKL 43. un 49. panta interpretāciju.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar kriminālprocesu, kas uzsākts pret E. Engelmanu par Austrijas tiesību aktu neievērošanu saistībā ar spēļu namu vadīšanu.

Atbilstošās tiesību normas

3 Austrijā azartspēles reglamentē Federālais azartspēļu likums (*Glücksspielgesetz*) redakcijā, kas publicēta *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich* 620/1989 (turpmāk tekstā — "*GSpG*").

4 Saskaņā ar *GSpG* sagatavošanas dokumentiem (*travaux préparatoires*) šajā likumā, pirmkārt, paredzēts reglamentēt azartspēles un, otrkārt, tam ir ar nodokļiem saistīts mērķis.

5 Attiecībā uz mērķi reglamentēt azartspēles *GSpG* paskaidrojošo piezīmju vispārējā daļā ir norādīts, ka ideālā gadījumā pilnīgs azartspēļu aizliegums būtu visatbilstošākais tiesiskais regulējums, bet ka, ņemot vērā labi zināmu faktu, ka cilvēkam tomēr, šķiet, piemīt azarts, daudz saprātīgāk ir virzīt šo azartu indivīda un sabiedrības interesēs. Tajā ir precizēts, ka tādējādi tiek sasniegti divi mērķi, proti, tiek novērsta azartspēļu nelikumīga organizēšana, kas ir novērojama valstīs, kurās ir pilnībā aizliegtas azartspēles, un tajā pašā laikā valsts saglabā iespēju uzraudzīt azartspēles, kas tiek organizētas likumīgi, un šīs uzraudzības galvenajam mērķim ir jābūt spēlētāja aizsardzībai.

6 Saistībā ar nodokļiem minētajās paskaidrojošajās piezīmēs ir norādīts uz federālās valsts interesēm no azartspēļu monopola gūt cik vien iespējams lielākus ienākumus, un federālajai valdībai līdz ar to, pieņemot tiesisko regulējumu par azartspēlēm, ne vien ir jāievēro un jāaizsargā mērķis reglamentēt šīs spēles, bet arī jāparūpējas, lai tās tiktu rīkotas tā, ka šis monopols tai rada cik vien iespējams lielākus ienākumus.

7 *GSpG* 3. pantā ir izveidots "valsts monopols" azartspēļu jomā, paredzot, ka tiesības organizēt un vadīt šīs spēles principā ir tikai valstij, ja vien šajā likumā nav noteikts citādi.

8 Saskaņā ar *GSpG* 21. panta 1. punktu federālais finanšu ministrs var piešķirt tiesības organizēt un vadīt azartspēles, piešķirot koncesijas spēļu namu vadīšanai. Kopējais koncesiju skaits, ko var piešķirt, ir ierobežots līdz 12, un var piešķirt tikai vienu koncesiju uz vienas pašvaldības teritoriju.

9 Azartspēļu rīkošanas koncesiju piešķiršanas nosacījumi ir paredzēti *GSpG* 21. panta 2. punktā. Tajā īpaši ir precizēts, ka koncesionāram ir jābūt akciju sabiedrībai, kuras juridiskā adrese ir Austrijā, tā pamatkapitālam ir jābūt vismaz EUR 22 miljoniem un — atkarībā no apstākļiem — šim koncesionāram vietējām varas iestādēm jāpiedāvā vislabākās nodokļu ieņēmumu gūšanas iespējas, ievērojot *GSpG* noteikumus par spēlētāju aizsardzību.

10 Saskaņā ar *GSpG* 22. pantu koncesijas ilgums nedrīkst pārsniegt 15 gadus.

11 Saskaņā ar *GSpG* 31. panta 1. punktu Federālajai finanšu ministrijai ir tiesības veikt vispārēju koncesionāra uzraudzību. Saistībā ar to tā var iepazīties ar koncesionāra darbības pārskatiem, un tās aģenti, kas pilnvaroti veikt uzraudzību, var piekļūt koncesionāra tirdzniecības telpām. Turklāt minētā ministrija saskaņā ar šī 31. panta 2. punktu uz sabiedrību koncesionāri norīko valsts komisāru. Turklāt saskaņā ar minētā 31. panta 3. punktu pārbaudīti gada pārskati Federālajai finanšu ministrijai ir jāiesniedz sešu mēnešu termiņā pēc finanšu gada beigām.

12 Par azartspēlēm, ko organizē persona, kurai nav azartspēļu koncesijas, kā arī komerciāla rakstura dalību spēlēs, kas organizētas šādos apstākļos, var ierosināt krimināllietu. Saskaņā ar Austrijas Kriminālkodeksa (*Strafgesetzbuch*, turpmāk tekstā — "*StGB*")

168. pantu sods ir paredzēts "ikvienam, kas organizē spēles, kuras ir formāli aizliegtas vai kuru labvēlīgs vai nelabvēlīgs iznākums ir atkarīgs tikai vai galvenokārt no nejaušības, vai ikvienam, kas atbalsta tikšanās šādu spēļu organizēšanai, lai gūtu finansiālu labumu no šādas organizēšanas vai no šādas tikšanās vai lai šādu labumu radītu trešai personai".

Pamata lieta un prejudiciālie jautājumi

13 *Casinos Austria AG* pašreiz pieder 12 *GSpG* 21. pantā paredzētās koncesijas spēļu namu vadīšanai.

14 Šīs koncesijas sākotnēji šai sabiedrībai tika piešķirtas ar administratīvu 1991. gada 18. decembra rīkojumu uz laiku ne ilgāku par 15 gadiem.

15 Koncesijas sešu spēļu namu vadīšanai Bregencā, Grācā, Insbrukā, Lincā, Zalcburgā un Vīnē vēlāk priekšlaicīgi tika atjaunotas uz 15 gadiem, sākot no 1998. gada 1. janvāra, kā rezultātā tās beigs darboties 2012. gada 31. decembrī. Tāpat arī koncesijas, kas attiecas uz 6 spēļu namiem Bādenē, Bādgašteinā [*Bad Gastein*], Kicbīelē [*Kitzbühel*], Klainvalzertālē [*Kleinwalsertal*], Zīfeldē [*Seefeld*] un Veldenē [*Velden*], tika atjaunotas uz 15 gadiem, sākot no 2001. gada 1. janvāra, un līdz ar to beigs darboties 2015. gada 31. decembrī.

16 Austrijas valdība, atbildot uz Tiesas uzdoto jautājumu, apstiprināja, ka visas šīs koncesijas tika piešķirtas bez iepriekšēja uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu publiskā iepirkuma procedūrā.

17 E. Engelmans, kas ir Vācijas pilsonis, vadīja spēļu namus Austrijā no 2004. gada sākuma līdz 2006. gada 19. jūlijam Lincā un no 2004. gada aprīļa līdz 2005. gada 14. aprīlim Šerdingā [*Schärding*]. Šajos spēļu namos viņš piedāvāja saviem klientiem spēli, ko sauc par "novērošanas ruleti", un kāršu spēles pokeru un "Two Aces". Viņš nebija ne pieprasījis piešķirt koncesiju azartspēļu organizēšanai, ne saņēmis likumīgu atļauju citā dalībvalstī.

18 Ar 2007. gada 5. marta spriedumu *Bezirksgericht Linz* [Lincas apgabaltiesa] atzina E. Engelmanu par vainīgu azartspēļu organizēšanā Austrijas teritorijā, lai no tās gūtu finansiālu labumu. Tādējādi viņš tika atzīts par vainīgu *StGB* 168. panta 1. punktā paredzētajā nodarījumā, kas saistīts ar pretlikumīgu azartspēļu organizēšanu. Šī iemesla dēļ viņam piesprieda samaksāt naudas sodu EUR 2 000 apmērā.

19 E. Engelmans par minēto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Landesgericht Linz* [Federālās zemes tiesa Lincā]. Šai tiesai ir šaubas par *StGB* noteikumu, kas aplūkoti kopā ar Austrijas noteikumiem par azartspēlēm, saderību ar Savienības tiesībām, it īpaši ar EKL 43. un 49. pantu.

20 Šīs šaubas ir pamatotas, pirmkārt, ar to, ka, cik iesniedzējtiesai zināms, pirms piemērojamo *GSpG* noteikumu pieņemšanas netika analizēti draudi, kas saistīti ar atkarību no spēlēm, un juridiskās un faktiskās prevencijas iespējas. *Landesgericht Linz* uzskata, ka šie noteikumi ir pretrunā Tiesas judikatūrai, saskaņā ar kuru papildus iemesliem, uz kuriem var atsaukties dalībvalsts, lai pamatotu ierobežojumu pakalpojumu

sniegšanas brīvībai, ir jāanalizē šīs valsts veiktā ierobežojošā pasākuma nepieciešamība un samērīgums.

21 Otrkārt, iesniedzējtiesai ir šaubas par azartspēļu, attiecībā uz kurām ir piešķirta koncesija, politikas saskanīgo un sistemātisko raksturu Austrijā. Tā uzskata, ka saskanīgs un sistemātisks azartspēļu un derību ierobežojums var pastāvēt tikai tad, ja likumdevējs novērtē visas jomas un visus azartspēļu sektorus un iejaucas atkarībā no bīstamības vai atkarības iespējamības, ko rada katra veida spēle. Par tādu nevar uzskatīt gadījumu Austrijā. Austrijas azartspēļu monopols ļauj organizēt plašas reklāmas kampaņas šajā nozarē, un tādējādi tiek akceptēta aktīva mudināšana piedalīties azartspēlēs vai derībās.

22 Treškārt, *Landesgericht Linz* šaubās, vai ar prasībām par atbilstību, vajadzību un samērīgumu ir saderīgs ierobežojums, kas paredz, ka koncesijas tiek piešķirtas tikai tām akciju sabiedrībām, kuru juridiskā adrese ir valsts teritorijā, lai cīnītos pret ekonomiskajiem noziegumiem, naudas "atmazgāšanu" vai atkarību no spēlēm.

23 Ceturtkārt, *Landesgericht Linz* atsaucas uz to, ka valsts iestādes aktīvi meklē ieņēmumus no nodokļiem, ko veido spēļu namu pārskaitītie maksājumi. Šī situācija esot pretrunā Tiesas judikatūrai, saskaņā ar kuru pamatbrīvību ierobežojumiem azartspēļu jomā ir jābūt vērstiem uz to, lai faktiski ierobežotu spēlēšanas iespējas, nevis uz jauna finanšu avota radīšanu.

24 Iesniedzējtiesa uzskata, ka tad, ja Savienības tiesību normas ļauj piešķirt E. Engelmanam atļauju vadīt azartspēļu uzņēmumu, nepastāvot pienākumam nodibināt vai iegādāties akciju sabiedrību, kuras juridiskā adrese ir Austrijas teritorijā, viņš principā

varētu būt kandidāts uz koncesijas iegūšanu. Ja šāda atļauja viņam tiktu piešķirta, apstākļi, kas uzskatāmi par azartspēļu pretlikumīgu organizēšanu Krimināl kodeksa 168. panta nozīmē, vairs nepastāvētu.

25 Šādos apstākļos *Landesgericht Linz* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [EKL] 43. pants ir interpretējams tādējādi, ka tas nepieļauj dalībvalsts tiesību normu, kurā azartspēļu rīkošana spēļu namos ir atļauta tikai tām sabiedrībām, kas izveidotas kā akciju sabiedrības un kuru juridiskā adrese ir šīs dalībvalsts teritorijā, un kurā līdz ar to ir paredzēta šādas sabiedrības dibināšana vai iegāde šajā dalībvalstī?

2) Vai [EKL] 43. un 49. pants ir interpretējami tādējādi, ka tie aizliedz jebkādu atsevišķu tādu azartspēļu valsts monopolu kā azartspēles, kas tiek spēlētas spēļu namos, ja attiecīgajai dalībvalstij nav saskanīgas un sistemātiskas azartspēļu ierobežojumu politikas, jo azartspēļu organizētāji, kam ir piešķirta valsts koncesija, mudina piedalīties azartspēlēs — piemēram, ar sportu saistītās derībās un valsts loterijās — un šī iemesla dēļ veido reklāmu televīzijā, laikrakstos vai žurnālos, reklāmu, kurā pat ir minēts, ka neilgi pirms loto izlozes par loterijas biļeti tiks piedāvāta naudas summa skaidrā naudā ("TOI TOI TOI — Glaub' ans Glück") ("Lai veicas — Tici veiksmei")?

3) Vai [EKL] 43. un 49. pants ir interpretējami tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesību normu, saskaņā ar kuru visas koncesijas par azartspēļu organizēšanu un spēļu namu vadīšanu, kas paredzētas valsts tiesību aktos par azartspēlēm, tiek

piešķirtas uz 15 gadiem, pamatojoties uz tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru no konkursa tiek izslēgti kandidāti no Kopienas (kam nav šīs dalībvalsts pilsonības)?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

26 E. Engelmans, kurš neapstrīd, ka nav lūdzis viņam piešķirt koncesiju spēļu nama vadīšanai Austrijā, katrā ziņā nevarēja iegūt šādu koncesiju, jo, pirmkārt, viņš neatbilda attiecīgajos valsts tiesību aktos izvirzītajiem nosacījumiem, proti, viņam nepiederēja akciju sabiedrība, kuras juridiskā adrese ir šajā dalībvalstī, un, otrkārt, visas valsts tiesību aktos paredzētās koncesijas jau bija piešķirtas kādai Austrijas sabiedrībai. Iesniedzējtiesa uzskata, ka nodarījumu, kurā tiek vainots E. Engelmans, veidojošo elementu esamība ir saistīta ar jautājumu par šīs izslēgšanas likumību. Līdz ar to vispirms ir jāizskata pirmais un trešais jautājums.

Par pirmo jautājumu

27 Uzdodot savu pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai EKL 43. pants nepieļauj divus valsts tiesību aktos paredzētos nosacījumus spēļu namu vadīšanas koncesiju īpašniekiem, proti, prasību, ka uzņēmumam ir jābūt nodibinātam akciju sabiedrības formā, un prasību, ka tā juridiskajai adresei ir jābūt valsts teritorijā.

Par koncesionāriem noteikto prasību būt nodibinātiem akciju sabiedrību formā

28 Nosacījums, ka uzņēmējiem, kas vēlas vadīt spēļu namus, ir jābūt dibinātiem akciju sabiedrības formā, ir brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums EKL 43. panta nozīmē. Šāds nosacījums kavē uzņēmējus, kas ir fiziskas personas, kā arī uzņēmumus, kas valstī, kurā tie ir nodibināti, ir izvēlējušies citu uzņēmējdarbības veikšanas formu, izveidot otru uzņēmumu Austrijā (šajā ziņā skat. 1984. gada 12. jūlija spriedumu lietā 107/83 *Klopp*, *Recueil*, 2971. lpp., 19. punkts; 1988. gada 7. jūlija spriedumu lietā 143/87 *Stanton* un *L'Étoile 1905*, *Recueil*, 3877. lpp., 11. punkts, kā arī 2004. gada 29. aprīļa spriedumu lietā C-171/02 Komisija/Portugāle, *Recueil*, I-5645. lpp., 42. punkts).

29 Jāizvērtē, kādā mērā šāds ierobežojums tomēr ir pieņemams kā EK līgumā skaidri paredzēts izņēmums vai arī atbilstoši Tiesas judikatūrai ir pamatots ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem. EKL 46. panta 1. punkts pieļauj ierobežojumus, kas pamatoti ar sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai veselības aizsardzības interesēm. Tiesas judikatūrā ir identificēts noteikts skaits primāru vispārējo interešu apsvērumu, kas var pamatot arī minētos ierobežojumus, piemēram, patērētāju aizsardzība, krāpšanas un pilsoņu mudināšanas uz pārmērīgiem izdevumiem, kas saistīti ar spēli, novēršana, kā arī sabiedriskās kārtības traucējumu novēršana kopumā.

30 Kā Eiropas Komisija to norādījusi savos apsvērumos un ģenerāladvokāts — secinājumu 68. punktā, atsevišķi mērķi, iespējams, var pamatot, ka uzņēmējam ir paredzēts pienākums būt nodibinātam konkrētā juridiskā formā. Pienākumi, kas paredzēti akciju sabiedrībām, it īpaši saistībā ar to iekšējo organizāciju, uzskaites vešanu,

pārbaudēm, ko tajās var veikt, un attiecībām ar trešām personām, ņemot vērā spēļu nozares īpatnības un ar to saistītos draudus, varētu pamatot šādu pienākumu.

31 Vērtējumu, kas jāveic par to, vai uzņēmējam izvirzītajai prasībai būt nodibinātam akciju sabiedrības formā šajā gadījumā faktiski ir šādi mērķi un vai tie var veidot pamatojumu kā atkāpes pasākums, kas tieši paredzēts EK līgumā, vai kā primārs vispārējo interešu apsvērums, kurš atzīts Tiesas judikatūrā, kā arī attiecīgā gadījumā, vai minētā prasība atbilst samērīguma principam, nevar veikt, ja nav papildu informācijas. Šādos apstākļos valsts tiesām ir jāveic šis vērtējums.

Par prasību, ka spēļu namu vadīšanas koncesiju īpašniekiem jābūt juridiskajai adresei valsts teritorijā

32 Kā ģenerāladvokāts to būtībā ir norādījis secinājumu 51. un 51. punktā, prasība, ka spēļu namu vadīšanas koncesiju īpašniekiem ir jābūt juridiskajai adresei valsts teritorijā, ir brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums EKL 43. panta nozīmē tiktāl, ciktāl tā rada diskrimināciju pret sabiedrībām, kuru juridiskā adrese ir citā dalībvalstī, un traucē šīm sabiedrībām ar aģentūras, filiāles vai meitas sabiedrības starpniecību vadīt spēļu namus Austrijā.

33 Šo secinājumu nekādi neatspēko Austrijas valdības norādītais apstāklis, ka šī prasība uz uzņēmējiem attiecas tikai no brīža, kad tie ir izvēlēti, un ir spēkā tikai koncesijas darbības laikā. Kā ģenerāladvokāts to ir norādījis secinājumu 62. punktā, šāda prasība var atturēt citās dalībvalstīs dibinātas sabiedrības pieteikt savas kandidatūras, ņemot

vērā izmaksas, ko rada nodibināšanās un telpu ierīkošana Austrijā un kas tām būtu jāsedz, ja tiktu izvēlēta to kandidatūra. Turklāt šī sistēma neļauj novērst, ka sabiedrībai, kuras juridiskā adrese ir citā dalībvalstī, būtu liegts vadīt spēļu namus Austrijas teritorijā ar aģentūras, filiāles vai meitas sabiedrības starpniecību.

34 No Tiesas judikatūras šajā ziņā izriet, ka tiktāl, ciktāl ierobežojums, kāds ir konstatēts šajā lietā, ir diskriminējošs, tas nav saderīgs ar Savienības tiesībām, ja vien uz to neattiecas skaidra atkāpe, tāda kā EKL 46. pants, proti, sabiedriskā kārtība, sabiedriskā drošība un sabiedrības veselība (2003. gada 16. janvāra spriedums lietā C-388/01 Komisija/Itālija, *Recueil*, I-721. lpp., 19. punkts, un 2009. gada 6. oktobra spriedums lietā C-153/08 Komisija/Spānija, Krājums, I-9735. lpp., 37. punkts).

35 Šādam ierobežojumam turklāt ir jāatbilst nosacījumiem, kas izriet no Tiesas judikatūras saistībā ar tā samērīgumu, un to var uzskatīt par piemērotu, lai nodrošinātu izvirzītā mērķa sasniegšanu, vienīgi tad, ja tas patiešām atbilst rūpēm to sasniegt saskanīgi un sistemātiski (šajā ziņā skat. 2009. gada 8. septembra spriedumu lietā C-42/07 *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International*, Krājums, I-7633. lpp., 59.–61. punkts).

36 Austrijas valdība apgalvo, ka prasība, lai spēļu namu vadīšanas koncesiju īpašnieku juridiskā adrese būtu valsts teritorijā, ir vērsta uz to, lai varētu efektīvi kontrolēt uzņēmējus, kas darbojas azartspēļu nozarē, tādējādi novēršot to darbības izmantošanu kriminālos vai krāpnieciskos nolūkos. Šī prasība ļautu veikt zināmu kontroli pār lēmumiem, ko pieņēmušas sociālās struktūras, ņemot vērā valsts pārstāvju klātbūtni tādās struktūrās kā uzraudzības padome.

37 Tā kā nav jānosaka, vai šis mērķis var ietilpt sabiedriskās kārtības jēdzienā, šajā ziņā pietiek konstatēt, ka kategoriska to uzņēmēju izslēgšana, kuru juridiskā adrese ir citā dalībvalstī, ir nesamērīga, jo pārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai apkarotu noziedzību. Pastāv dažādi līdzekļi, lai pārbaudītu šo uzņēmēju darbību un grāmatvedības uzskaiti (šajā ziņā skat. 2003. gada 6. novembra spriedumu lietā C-243/01 *Gambelli* u.c., *Recueil*, I-13031. lpp., 74. punkts; 2007. gada 6. marta spriedumu apvienotajās lietās C-338/04, C-359/04 un C-360/04 *Placanica* u.c., Krājums, I-1891. lpp., 62. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Spānija, 39. punkts).

38 Var minēt iespēju prasīt veidot atsevišķu grāmatvedības uzskaiti katram viena un tā paša uzņēmēja spēļu namam, ko pārbaudījis neatkarīgs grāmatvedis, iespēju panākt, ka sistemātiski tiek darīti zināmi koncesiju īpašnieku struktūru lēmumi, kā arī iespēju savākt informāciju par to vadītājiem vai par to lielākajiem akcionāriem. Turklāt, kā ģenerāladvokāts to ir norādījis secinājumu 60. punktā, kontroli var veikt pār ikvienu uzņēmumu, kas ir dibināts kādā dalībvalstī, un tiem var noteikt sankcijas neatkarīgi no to vadītāju dzīvesvietas.

39 Turklāt, ņemot vērā attiecīgo darbību, proti, Austrijas teritorijā esošo spēļu namu vadīšanu, nekas neliedz veikt pārbaudes šo namu telpās, lai novērstu jebkādu krāpšanu, ko īstenojuši uzņēmēji un kas kaitē patērētājiem.

40 Līdz ar to uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka EKL 43. pants ir interpretējams tādējādi, ka tas nepieļauj dalībvalsts tiesisko regulējumu, ar ko azartspēles spēļu namos ļauj rīkot tikai tiem uzņēmējiem, kuru juridiskā adrese ir šīs dalībvalsts teritorijā.

Par trešo jautājumu

41 Kaut arī trešais jautājums saskaņā ar pašu tā formulējumu attiecas uz diskriminējošiem nosacījumiem, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir piemērojami uzaicinājumam iesniegt piedāvājumus publiskā iepirkuma procedūrā nolūkā piešķirt koncesijas spēļu namu vadīšanai Austrijā, ņemot vērā Austrijas sniegto informāciju, ir skaidrs, ka nekāds uzaicinājums iesniegt piedāvājumus publiskā iepirkuma procedūrā netika organizēts un ka netika nodrošināta nekāda pārskatāmība, lai *Casinos Austria AG* attiecīgi 1998. gada 1. janvārī un 2001. gada 1. janvārī piešķirtu 12 koncesijas, kas pastāvēja pamata lietā radušos faktu dienā. Šīs 12 koncesijas turklāt ir visas koncesijas, kas ir paredzētas valsts tiesību aktos.

42 Līdz ar to trešais jautājums ir interpretējams tādējādi, ka tas ir vērsts uz to, lai tiktu atrisināts jautājums, vai EKL 43. un 49. pants nepieļauj bez jebkāda konkursa piešķirt visas koncesijas spēļu namu vadīšanai kādas dalībvalsts teritorijā uz 15 gadu termiņu.

43 Šajā situācijā var identificēt trīs dažādus ierobežojumus, proti, pirmkārt, spēļu namu vadīšanas koncesiju skaita ierobežojumu, otrkārt, šo koncesiju piešķiršanu uz 15 gadu termiņu un, treškārt, to, ka šī piešķiršana ir notikusi, nenodrošinot nekādu pārskatāmību. Saistībā ar katru šo ierobežojumu atsevišķi ir jānoskaidro, vai tas ir piemērots, lai nodrošinātu attiecīgās dalībvalsts norādītā mērķa vai norādīto mērķu sasniegšanu un vai tas nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs tā sasniegšanai (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 49. punkts, kā arī 2010. gada 8. septembra spriedums lietā C-46/08 *Carmen Media Group*, Krājums, I-8145. lpp., 60. punkts).

44 Pirmkārt, attiecībā uz to, ka spēļu namu vadīšanas koncesiju skaits ir ierobežots, ir skaidrs, ka šāds ierobežojums rada šķēršļus brīvībai veikt uzņēmējdarbību, kā arī pakalpojumu sniegšanas brīvībai (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 50. un 51. punkts).

45 Kaut arī iesniedzējtiesai tādēļ ir jāveic pārbaude, tomēr šķiet, ka attiecīgajā nozarē koncesiju un līdz ar to spēļu namu skaita ierobežojums līdz 12, kas saskaņā ar Austrijas valdības sniegtajām norādēm veido uzņēmumu 750 000 iedzīvotāju, pats par sevi ļauj ierobežot spēlēšanas iespējas un tādējādi sasniegt Savienības tiesībās atzītu mērķi vispārējās interesēs (šajā ziņā skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Gambelli* u.c., 62. un 67. punkts; apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 53. punkts, kā arī lietā *Carmen Media Group*, 84. punkts). Tā kā patērētājiem ir jāpārvietojas, lai ierastos spēļu nama telpās un lai varētu piedalīties attiecīgajās azartspēlēs, šo namu skaita ierobežojuma rezultātā tiek nostiprināti šķēršļi dalībai šādās spēlēs.

46 Otrkārt, attiecībā uz koncesiju darbības ilgumu no Tiesas judikatūras izriet, ka koncesiju piešķiršana uz laiku, kas var ilgt līdz pat 15 gadiem, var traucēt vai pat aizliegt citās dalībvalstīs esošiem uzņēmējiem īstenot EKL 43. un 49. pantā garantētās brīvības un tādējādi veido ierobežojumu šo brīvību īstenošanai (šajā ziņā skat. 2006. gada 9. marta spriedumu lietā C-323/03 Komisija/Spānija, Krājums, I-2161. lpp., 44. punkts).

47 Izvērtējot šī ierobežojuma saderību ar Savienības tiesībām, ir jāatgādina, ka brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību, kas ir Līguma pamatprincipi, var ierobežot vienīgi ar tiesisko regulējumu, kurš ir pamatots ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem un kurš attiecas uz jebkuru personu vai uzņēmumu, kas veic darbību uzņemošās dalībvalsts teritorijā. Turklāt, lai attiecīgais valsts tiesiskais regulējums būtu pamatots, tam ir jānodrošina tajā izvirzītā mērķa sasniegšana un tas nedrīkst pārsniegt to, kas vajadzīgs, lai sasniegtu minēto mērķi (iepriekš minētais

2006. gada 9. marta spriedums lietā Komisija/Spānija, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

48 Tā tas, šķiet, ir šajā gadījumā, jo koncesiju piešķiršana uz laiku līdz pat 15 gadiem, kas iesniedzējtiesai tomēr ir jāpārbauda, šķiet pamatota, ņemot vērā vajadzību koncesionāram nodrošināt pietiekami ilgu laiku, lai atgūtu ieguldījumus, kuri vajadzīgi spēļu nama izveidošanai.

49 Treškārt, attiecībā uz koncesiju piešķiršanas procedūru, kas tiek aplūkota pamata lietā, vispirms ir jāatgādina, ka, kaut arī pašreiz Savienības tiesībās pakalpojumu koncesijas nereglamentē neviena no direktīvām, ar kurām Savienības likumdevējs ir reglamentējis publisko iepirkumu jomu, valsts iestādēm, kas piešķir šādas koncesijas, tomēr ir jāievēro Līguma pamatnoteikumi, proti, EKL 43. un 49. pants, kā arī no tiem izrietošais pienākums nodrošināt pārskatāmību (šajā ziņā skat. 2000. gada 7. decembra spriedumu lietā C-324/98 *Telaustria* un *Telefonadress*, *Recueil*, I-10745. lpp., 60. un 61. punkts; 2005. gada 21. jūlija spriedumu lietā C-231/03 *Coname*, Krājums, I-7287. lpp. 16.–19. punkts; 2005. gada 13. oktobra spriedumu lietā C-458/03 *Parking Brixen*, Krājums, I-8585. lpp., 46.–48. punkts; 2010. gada 13. aprīļa spriedumu lietā C-91/08 *Wall*, Krājums, I-2815. lpp., 33. punkts, un 2010. gada 3. jūnija spriedumu lietā C-203/08 *Sporting Exchange*, Krājums, I-4695. lpp., 39. punkts).

50 Kaut arī minētais pienākums nodrošināt pārskatāmību, kas ir piemērojams, ja attiecīgā pakalpojumu koncesija varētu interesēt uzņēmumu, kurš atrodas dalībvalstī, kas nav tā, kurā šī koncesija ir piešķirta, nebūt nenozīmē pienākumu rīkot konkursu, tas tomēr nozīmē, ka iestādei, kura slēdz pakalpojumu koncesijas līgumu, ikvienam potenciālajam pretendentam jāgarantē adekvāta atklātības pakāpe, kas ļauj īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu koncesijām, kā arī kontrolēt piešķiršanas procedūru objektivitāti (iepriekš minētais spriedums lietā *Sporting Exchange*, 40. punkts un 41. punkts un tajos minētā judikatūra).

51 Koncesijas piešķiršana, nenodrošinot nekādu pārskatāmību, uzņēmējam, kas atrodas dalībvalstī, kurai pakļauta koncesijas līgumslēdzēja iestāde, patiesībā rada atšķirīgu attieksmi pret citās dalībvalstīs nodibinātiem uzņēmējiem, kuriem nav nekādas reālas iespējas darīt zināmu savu interesi iegūt attiecīgo koncesiju. Šāda atšķirīga attieksme ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas pilsonības dēļ principam un veido netiešu diskrimināciju pilsonības dēļ, kas ir aizliegta ar EKL 43. un 49. pantu, ja vien tā nav pamatota ar objektīviem apstākļiem (šajā ziņā skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Coname*, 19. punkts, un lietā *Parking Brixen*, 50. punkts, kā arī 2008. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-347/06 *ASM Brescia*, Krājums, I-5641. lpp., 59. un 60. punkts).

52 Fakts, ka spēļu namu vadīšanas atļauju piešķiršana nav pielīdzināma pakalpojumu koncesiju līgumiem, pats par sevi nevar pamatot to, ka tiek pārkāptas EKL 49. panta prasības, it īpaši vienlīdzīgas attieksmes princips un pienākums nodrošināt pārskatāmību (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Sporting Exchange*, 46. punkts).

53 Pienākums nodrošināt pārskatāmību ir uzskatāms arī par obligātu priekšnoteikumu dalībvalsts tiesībām piešķirt spēļu namu vadīšanas atļaujas, lai kāds arī nebūtu veids, kādā izvēlas attiecīgo uzņēmēju, jo šādu atļauju piešķiršanas ietekme uz citās dalībvalstīs dibinātiem uzņēmumiem, kas, iespējams, ir ieinteresēti šīs darbības veikšanā, ir tāda pati kā tā, kuru rada pakalpojumu koncesijas līgums.

54 Turklāt ir jāatgādina, ka tad, ja dalībvalstī ir izveidota atļauju sistēma, kurai ir judikatūrā atzīti leģitīmi mērķi, ar šādu atļauju sistēmu nedrīkst leģitimizēt valsts iestāžu diskrecionāru rīcību, kuras rezultātā lietderīgo iedarbību var zaudēt Savienības tiesību noteikumi, it īpaši tie, kas attiecas uz tādām pamatbrīvībām, kādas tiek aplūkotas

pamata lietā (skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietā *Sporting Exchange*, 49. punkts, un lietā *Carmen Media Group*, 86. punkts).

55 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai pamatotu prasību saņemt iepriekšēju administratīvu atļauju, kaut arī ar to tiek izdarīta atkāpe no pamatbrīvības, šai prasībai ir jābūt pamatotai ar objektīviem, nediskriminējošiem un iepriekš zināmiem kritērijiem, lai nodrošinātu, ka valsts iestāžu rīcības brīvības izmantošana tiek ierobežota tādā veidā, lai tā netiktu izmantota patvaļīgi. Turklāt jebkurai personai, uz kuru attiecas ierobežojošs pasākums, kurš balstīts uz šādu atkāpi, ir jābūt iespējai celt prasību tiesā (skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Sporting Exchange*, 50. punkts, un lietā *Carmen Media Group*, 87. punkts).

56 Pamata lietā ir jāsecina, ka pilnīga pārskatāmības neesamība, piešķirot koncesijas spēļu namu vadīšanai no 1998. gada 1. janvāra un no 2001. gada 1. janvāra, ir pretrunā EKL 43. un 49. pantam.

57 Austrijas valdība šajā ziņā ir tikai norādījusi, ka koncesiju piešķiršanas procedūra atbilda tobrīd spēkā esošajām valsts tiesībām un ka tajā laikā no Tiesas judikatūras neizrietēja nekāda prasība par pārskatāmību. Šī valdība arī apgalvo, ka uzņēmēji, kas atbilst piemērojamajos tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem, varēja brīvi pieteikt savu kandidatūru koncesijas piešķiršanai. Neviens no šiem apstākļiem neveido pamatojumu atkāpes pasākumam, kas tieši paredzēts Līgumā, vai primāru vispārējo interešu apsvērumu, kas ir atzīts Tiesas judikatūrā un kas var pamatot attiecīgo koncesiju piešķiršanu bez jebkādas pārskatāmības.

58 Ņemot vērā visus šos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild tā, ka pienākums nodrošināt pārskatāmību, kas izriet no EKL 43. un 49. panta, kā arī no vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas pilsonības dēļ principiem, nepieļauj bez jebkāda konkursa piešķirt visas koncesijas spēļu namu vadīšanai kādas dalībvalsts teritorijā.

Par otro jautājumu

59 Ņemot vērā atbildes uz pirmo un trešo jautājumu, kā arī to, ka iesniedzējtiesa, kā tas ir norādīts šī sprieduma 26. punktā, ir pierādījusi saikni starp pārkāpumu, kurā tiek vainots E. Engelmans, veidojošajiem elementiem un to, vai viņam likumīgi bija liegta iespēja iegūt koncesiju, uz otro jautājumu nav jāatbild.

Par tiesāšanās izdevumiem

60 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem pamata lietā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

1) EKL 43. pants ir interpretējams tādējādi, ka tas nepieļauj dalībvalsts tiesisko regulējumu, ar ko azartspēles spēļu namos ļauj rīkot tikai tiem uzņēmējiem, kuru juridiskā adrese ir šīs dalībvalsts teritorijā;

2) pienākums nodrošināt pārskatāmību, kas izriet no EKL 43. un 49. panta, kā arī no vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas pilsonības dēļ principiem, nepieļauj bez jebkāda konkursa rīkošanas piešķirt visas koncesijas spēļu namu vadīšanai kādas dalībvalsts teritorijā.

[Paraksti]